Hoe muziek het Gronings helpt opleven

We onderschatten de waarde van minderheidstalen en dialecten, stelt **Aurélie Joubert**, universitair docent Taal en Maatschappij. Ook het Gronings intrigeert de Française. Verandert Groningstalige muziek de houding van mensen tegenover elkaar en hun streektaal?

LIEKE VAN DEN KROMMENACKER

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/A.D.E.JOUBERT

Ze groeide op in Normandië, in een gezin waar alleen Frans werd gesproken, bekwaamde zich op school in Spaans, Italiaans en Latijn, ging Engels studeren, daarna sociolinguïstiek en doet intussen – onder andere – onderzoek naar de impact van Groningstalige muziek op het gemeenschapsgevoel. Maak kennis met Aurélie Joubert, universitair docent Taal en Maatschappij. Ze is expert op het gebied van minderheidstalen, taalbedreiging en revitalisering – het opnieuw opleven – van talen.

Ontzettend maatschappelijk relevant

'Mijn studie Engels bracht me naar Manchester en Noord-Ierland. Daar kwam ik erachter dat er nog een heleboel meer talen bestaan waar ik meer van wilde weten,' verklaart Joubert. 'Zo ontdekte ik in mijn eigen Frankrijk kleine talen waar ik niks van wist en die ik niet verstond: Catalaans, Baskisch en Occitan. Talen waar mensen in het Noorden weinig van meekrijgen. Het nationale beleid in Frankrijk is ook niet dat deze regiotalen erg ondersteund worden. Dat wekte mijn interesse in minderheidstalen.'

Joubert deed haar promotieonderzoek naar het Occitan en Catalaans in Frankrijk en Spanje. Dit traject, plus jaren van lesgeven in Engeland en Noord-Ierland bevestigden haar vooronderstelling dat minderheids-

FOTO LIEUWE STUIVER

Groningse streektaalband HISTER in Plato

talen ontzettend maatschappelijk relevant zijn. Dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan deze kleine talen en dialecten en dat overheden er goed aan doen om ze te erkennen, omdat de taal die je spreekt zo onlosmakelijk verbonden is met wie je bent.

Identiteit van een plek

In 2019, vlak voordat de coronapandemie uitbrak verhuisde Joubert vanuit Belfast naar Groningen, waar ze als docent aan de slag ging bij de opleiding Europese Talen en Culturen. Als specialist op het gebied van Franse sociolinguïstiek kijkt ze naar de invloed van taal op de samenleving, met de nadruk op Europese Minderheidstalen. Hiernaast ontwikkelde ze een bijzondere interesse in het Gronings. 'Mijn overtuiging is: om de plek waar je woont te kunnen begrijpen, moet je meer weten over de identiteit van zo'n plek. Ik ben natuurlijk een buitenstaander en dan is het minste wat ik kan doen interesse tonen in de taal of talen die hier worden gesproken.'

Concert streektaalbands

Haar eerste kennismaking met het Gronings was een concert, waar ze mee naartoe was genomen door een vriend. Joubert, lachend: 'Ik wist het niet van tevoren, dus ik mag graag geloven dat het Gronings mij gevonden heeft in plaats van andersom.' Dit concert, van de streektaalbands VanDeStraat en Hister, leidde tot een onverwachte wending in haar werk; Joubert besloot samen met een research-masterstudent een onderzoeksproject op poten te zetten dat zich richt op Groningstalige (live)muziek in relatie tot wat mensen voelen bij hun taal en omgeving.
Joubert: 'We hebben concertbezoekers geïnterviewd en hun gevraagd vooraf en na afloop een enquête in te vullen. De vragen gingen over hun kennis van de taal, maar we wilden ook weten of het concert mensen stimuleerde om (meer) Gronings te leren en of ze van mening waren dat we meer Gronings zouden moeten gebruiken.' In totaal werden zo'n tachtig concertbezoekers ondervraagd, verspreid over drie concerten: in een kerk in Haren, een buurtcentrum in de wijk Lewenborg en in platenwinkel Plato.

Meer verbonden

De belangrijkste bevindingen? 'Dat mensen die het concert positief beleefden, ook een

'Taal is nodig om vrienden te maken op de plek waar je leeft'

positievere houding aannemen ten opzichte van het Gronings. Het gaf ze meer vertrouwen om het te spreken. Ook zorgt een positieve ervaring voor meer bereidheid om Gronings te leren of het te verbeteren, vooral bij mensen die het dialect nog niet zo goed beheersen. Bovendien voelen mensen zich na een concert meer verbonden met elkaar.'
Met andere woorden: muziek kan een wezenlijke impuls zijn om een taal weer te doen (her)leven.
We onderschatten de waarde van lokale talen en dialecten omdat we er te veel over nadenken in economische termen, stelt Joubert. 'Vaak gaat het erom of iets geld oplevert,' zegt ze. 'Maar taal is nodig om vrienden te maken op de plek waar je leeft. Zo weet ik als internationale Groninger dat ik bepaalde connecties niet kan maken met mensen, als ik geen Nederlands spreek. Hetzelfde geldt voor een streektaal of dialect: het beheersen daarvan zorgt voor een betere band met sommige andere Groningers, zeker degenen die van een oudere generatie zijn.'

Schaamte

'Sommige mensen betogen dat het maken van beleid voor minderheidstalen niet per definitie betekent dat meer mensen het zullen gaan spreken, omdat dat veel meer te maken heeft met de wil van mensen een bepaalde taal te spreken,' zegt Joubert. 'Maar wat we zien en wat sociologen als Pierre Bourdieu cultureel kapitaal noemen, is dat wanneer iemand op school een taal leert, er al gauw de gedachte is: goh, ik krijg hier officieel les in, dan moet het wel van waarde zijn.'
Joubert herinnert zich een bezoek aan een internationale middelbare school in Haren, waar een groep tieners de vraag kreeg welke talen ze spraken naast Nederlands. 'Een leerling zei: "Fries", waarna hij gelijk zijn hoofd boog en wegkeek. Alsof hij zich schaamde. Misschien was hij bang voor de reactie van de andere kinderen. Maar zo'n reactie, die komt ergens vandaan. Ik ben geïnteresseerd in de vraag hoe we mensen zich beter kunnen laten voelen over het feit dat ze een minderheidstaal of dialect spreken. Zodat ze zich durven uitspreken.'

Trauma

Joubert heeft een grote belangstelling voor de link tussen welzijn en de revitalisering van taal. 'In Canada is onderzoek gedaan naar het nieuw leven blazen in talen om zo intergenerationeel trauma te helen. We weten dat er daar verschrikkelijke dingen zijn gebeurd met de Inuit, de oorspronkelijke bewoners van het land, als gevolg van de gedwongen culturele assimilatie die daar heeft plaatsgevonden. Op scholen bijvoorbeeld zijn Inuitkinderen misbruikt en gescheiden van hun ouders.' Dit onderzoek spoorde Joubert aan tot een studie naar het Gronings in relatie tot trauma.
In de toekomst hoopt ze bovendien haar onderzoek naar de samenhang tussen gemeenschap, identiteit, taal en welzijn uit te breiden naar andere Europese minderheidstalen. 'We moeten tijdig nadenken over wat deze talen ons te bieden hebben. Niet alleen vanwege de taalkundige en culturele kennis, maar ook vanwege de emoties die het spreken bij mensen oproept. Talen zijn deel van een veel groter ecosysteem.'

Moi en klaai

Niet alleen gemeenschappen profiteren ervan als kleine talen kunnen floreren, zegt Joubert, maar ook de steden en dorpen zelf. 'Ik denk dat het Gronings belangrijk is voor de identiteit van de stad. Mijn studenten vinden het ook erg leuk om meer te weten te komen over de plek waar ze wonen en zelf een beetje Groninger te worden door op zijn minst te weten wat 'moi' betekent.'
In het kader daarvan: heeft Joubert ook een favoriet Gronings woord? 'Klaai,' zegt ze. 'Dat woord symboliseert zo mooi de relatie met het landschap. Het echt geaard zijn in de Groninger grond.'